

"Bir daha dönmek üzere zevâl ise, şefkati musibete, muhabbeti hırkate ve nimeti nıkmete ve akli meş'um bir alete ve lezzeti eleme kalb ettirmekle, hakikat-i rahmetin intifâsı lâzım gelir." cümlesinin izahı nasıldır?

İnsanın ebedî olarak hiçliğe ve yokluğa atılması, bir daha dönmek üzere diriltilmemesi, Allah'ın bütün isimlerine ve onların mânâlarına zıt bir durumdur.

Şefkati musibete: Allah'ın sonsuz şefkatinin en büyük delili, şu kâinat ve kâinat içindeki hayat sahiplerinin mazhar olduğu ikram ve ihsanlardır. Şayet bu hayat sahipleri ebedî olarak yokluğa atılsalar, bu dünyada tecelli eden bütün şefkatler acıya dönüşür.

İnsan ne kadar ihsan ve ikrama sahipse, o kadar elem ve azap çeker. Zira her ikram ve ihsan ayrılık ve yokluk vesilesiyle insanda bir yara açar. Meselâ; bir anneye Allah, şefkatinden sevimli bir yavru verdi. Belli bir müddet sonra bu yavruyu alıp yokluğa atsa, başlangıçta şefkat olan mana bu kez elem ve acı haline döner.

Muhabbeti hırkate: Hırkat; **ayrılık ateşi** demektir. Muhabbetin **cemal, ihsan ve kemal** olmak üzere üç sebebi vardır. Yani insan bu üç sebepten dolayı muhabbet eder. Allah bu üç sebeple kendisini kullarına tanıtıp sevdirdikten sonra, onlara **"Sizi yokluğa ve hiçliğe atacağım."** dese, kulların sevgisi ayrılık ateşine dönüşür. İşte böyle hikmetsiz bir icraattan Allah münezzehtir.

Nimeti nıkmete: İnsanın dünyada mazhar olduğu nimetler, insanda bir ünsiyet ve ülfet meydana getirir. Yani insan bu nimetlere alışır ve aşına hale gelir. Kalbinde bir muhabbet kökleşir ve yerleşir. Şayet Allah insanlığa; sonunda sizi ebedî olarak yokluğa atacağım dese, insan ülfet ettiği bu nimetler sayısınca azap ve acı duyar.

Aklı meş'um bir alete ve lezzeti eleme kalb ettirmekle, hakikat-i rahmetin intifâsı, yani sönmesi lâzım gelir. **Akıl bütün bu manaları düşünen ve insana azap yaşatan, uğursuz bir alet olmuş olur.**

Nimet ve lezzeti azaba çeviren, insanın aklını küfür dairesinde kullanmasıdır. Mutlak yokluk fikri, Allah'ın kâinatta tecelli eden rahmet manasını ve şefkat hakikatini söndürür.